

શ્રી ગણેશાયનમઃ

કનક કશરી. નાટકનાં ગાયનો.

સ્થાવી અને છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર :—

શ્રી વિજય નૌતમ નાટક સમાજના માલીક.
વિઠ્ઠલદાસ હેમચભાઈ સાવનગરવાળા.

હાલ મુકમ-સ્ટેશનરોડ પ્રી.સેસ થીએટર-સુરત.

બંધ સ્વામિત્વના સર્વ હક્ક પ્રસિદ્ધ કરનારને સ્વાધીન છે.

પ્રા. ખુશબંદ અમીચંદના પી સુરત જૈન એ. પ્રી. પ્રેસમાં પ્રબુચંકર
નરભોરામ બાસે છાપ્યું છે. અપાટીયા ચકલા-સુરત.

આવૃત્તિ ૭ મી]

સંવત ૧૯૭૬]

[પ્રત ૨૦૦૦]

[સને ૧૯૧૬]

[કંમત ૦-૩-૦]

નમિદાર મુઆઈ સરકારની

ગુજરાતી બેંક લિમિટેડ વિદ્વાન સરકારી ડાક્ટરે અમા
ગી બનાવેલી બાદશાહી યાકુતી અનંગ વિજ્ઞાસની
ગોળીઓ એના લાઈચ ખરીન તેનાં કિંમતિય જાતની પુર-
શાનકારક ચીજ નથી એવું સંટીશીકેટ આપેલ છે. અને
એ ઉઠા દબવાડી દવા અડસીર હોગથીજ વિજ્ઞાયતાનાં
પામ થયેલા મોટા ડાક્ટરો રાજા મહારાજાઓ, નવાબો તથા
દેશી અને અંગ્રેજ ગૃહસ્થો મોટા સરકારી અમલદારોમાં
પણ બહુ વખણ થ છે. બાદશાહી યાકુતી

અનંગ વિજ્ઞાસ.

ગમે તે કારણથી ગુમાવેલી તામન પાછી લાવે છે.
પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશી યાકુતી વીચું-
વીકરના તમામ વ્યાધી મટાડે છે. અને વીચું છટ
બનાવી ખડું પુરુષ તન આપે છે. ખરી મરદાઈ આપનાર
અને નબળા માણસને પણ જીવાનની માફક ભેરાવર
બનાવનાર આ દવાના લાભ લેવા અમારી ખાસ બલા-
મણ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઈપણ જાતની પરેશની
જરૂર નથી, ૪૦ ગોળીની ડબી એના રૂપીયા ૧૦

બાદશાહી યુનાની લેપ

ઉમદા દવાઓ નાથા આ લેપ બનાવેલ છે. અને તે
નસોને પુરતી તાકાત આપે છે. ખડું પુરુષાતન લાવવા માટે
આ લેપ કતેલમંદ ઇલાજ છે આંકેસ એકની ડબીના
રૂપીયા આઠ તમામ દવાઓનું પોસ્ટ ખર્ચ જુદું.
બાહર કાળાકાસ માતીરમ—રાજકોટ—કઠીયાવાડ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક. ૮૩૫૫ વર્ગીક.

પુસ્તકનું નામ ૩૧૩૩૨૧૨૧

વિષય ટ - : ૨-૪

શ્રી હરિ ૦ પરમપ્રજ્ઞ પરમાત્મને નમઃ

કનક-કેશરી નાટકનો ટુંક સ્ક્રીપ્ટ.

એક ૧ લો.

પ્રારંભ પ્રારંભ.

પ્ર, ૧ લો રાજ દરબાર — રાજ્ય સંભાળી શુભ પ્રસંગ પર આવ્યા
વિશાળ રાજ્યના રાજા બાલરામ સંભાળી રાજા કનકસીંહ તથા
કુમાર તિરે ૧ પ્રમુખ પ્રારંભના પુરસ્કાર કનકસીંહના રાજ્ય
શોભાને અનંત, વિશાળ પગે પગે ચાલી પ્રાંત પુરુ
શુભસાંનિની સાચા મંત્રી રાજાશ્રી રાજા પ્રીતિ
વચન, રાજ્યના ઐક્યતાનુ રાજા શંત, મુખ્ય મંત્રી કેશ
દેવસેહ, અત મુખ્ય સરકાર કલ્યાણકારી રાજ્યે " દરબાર
કરવાના પ્રાંત " સંભાળી રાજ્યના નયનાઓના નૃત્યમાળ
રાજા પ્રધાન રાજ્યે ઉપરનું પેલું જીવન.

પ્રવેશ ૨ લો અંતઃપુર — પ્રિયતમની પત્નિ પરશ્વતી ભાનુમતી
ના નિરંદેશ્યાર, પ્રિયતમ પ્રિયતમ રાજ્યેના પ્રાંત પ્રેમેશ્વર

પ્રવેશ ૩ લો ચપલ નું મહાન — વિશાળ રાજાની વિશાળી કંઠાળી
અને સરખી રાજા સેનાગાર્હાત સુંદરી પુત્રીએના સુખ
ભોમ ભાગી સંભાળી પાતળી ચાલના અંતઃરક્તના જાળ
પાના ઉદ્યાર ઉંધી કેમવળી જઈ " પેટીમાના રીંગણ "
જેવાં પડીત અનેલા નકલી સુખારાના સાચી અને એવલા
પર આસક્ત થયેલા સીંહવ્રજનું આવવું. પેતાની પંડિતાઈ

અને પ્રપંચાદ્યુતું ગોટલા બધું માડું મગદાવવું, અને થોભ-
વથે ખાવેલા કુંતલાના વરના શોષ કરવાનો નિશ્ચય કરીને
જવું.—

પ્રવેશ ૪ હો દેશરી જીવન—નાયકાઓના નાચરંજ સાથે શરા-
ખાતાનમાં ગુલતાન અનેકાં, અને કોટિલ્યતાના ભોગ થએલા
દેશરી સિંહના પોતાના મોટાભાઈ કનકસીંહ પ્રત્યેના કુટિલ
હિદય, મહારાજા કનકસીંહનો પત્ર લઈ કુસુમપૂરથી જુદા
હસીનું અગમન, પત્રપાઠ કરતાંજ દેશરી કોષાયમાન જુદા
પત્ર અત્યાચાર, રાણી ભાગીરથાને હાથે જુદાનો અચાવ સાધી
ભાગીરથાના સ્વરવામી પ્રત્યે કુદુઅકલહ નહીં અદરવાના
આનંદશયિ હિદય દેશરીએ તેનો કરેલો તિરસ્કાર અને
અવરય હૃદ્ય આરંભવાનો નિર્ધાર,

પ્રવેશ ૫ મો કોટિલ્ય જીવન—મહારાજા કનકસીંહે કરેલા અપ-
માનનો ભવણ પ્રતિશોધ લેવા સંબંધી કોટિલ્યસીંહના કોટિ-
લ્ય હિદય, કુળાવતનો સહેલો સગે વાણી વિનોદ,
સમવયરકી સખીઓની હંડી હોલી, કુમાર કુસુમસીંહ અને
કલાવતનું પ્રણય મિલન—તથા ઉભયે એકી સાથે નિરાધા-
રેલું સમર જીમનું મન.

પ્રવેશ ૬ હો અપહંગુલ—કુંતલા—ઠિરોરનો મામિંક પ્રણય
વિનોદ અને અરણપરસ એક ગીજ સાથે પરણવાની લીધે-
લી પ્રતિજ્ઞા, સિંહલજનું આગમન કાપટ્યમુર્તિ કુતલાનું
વશકણ વર્તન અને કુંતલાને નિદાણી સિંહલજના અંતઃક
રણનું થએલું પવિર્તન અપણા સાથે કુંતલાના વર સંબં-
ધી વિવેચન, સિંહલજની મુખાંધ પર અપણાને થએલો કોષ
હિદય અને હિદયલો વિરોધ—

પ્રવેશ ૭ મો સંમરભુમિ—કનકસિંહની પુત્ર શિવિર-રણુભુમિમાં
જમાડેથી આવી પહોંચેલાં કચરી અને કનકનો સમરસ્યલમાં
બેઠો, —ભાઈ ભાઈ વચ્ચે બીપજુ પુત્ર આરબી નાકક નિર્દોષ
થોડાઓનાં શિવિર નહીં રેવાવરા સંતોષી “રાજા કનકસિંહ
હના કેશરીસિંહ પ્રત્યે—

“વીકર લાખોવાર એ અન્યાયના સંગ્રામ છે,
લક્ષ્ય નહિ એ કૃતિનાં પશુ નાચ નગ્ના કામ છે.
કૃતિ કુલ ગૌરવ તપશ્ચ નવ અસત પંચે ચાલતું,
કરી કૃતિ અથવા ચીરતા કાં સ્વર્ગમાં જાંતે જવું.”
એરે વગેરે બોધ વચન, કેશરીએ નેનો અસ્વીકાર કરવાથી
જગેશ્વર બીપજુ સમરાનત્ર, બે દા કેટિવસિંહે શિવિરમાં
જમાડેથી દાવાનત્ર, કટાકરીના કરી સમયમાં રાણી બાહુ
મતિ તથા બાળક કુમારને લઈ રક્ષનાયે કંપાણુસોલું
પ્રયાણુ અધમં પુષ્ટે કેશરીનો વિજય— ટેબો.

અંક પહેલો સમાપ્ત.

અંક ૨ જો.

પ્રવેશ ૧ લો અરણ્ય—અધર્ન પુત્રથી જય પામેલા કેશરીસિંહનું
સ્વ સૈન્યસહ નાકગવું અને કનકનિંદને જીવનો યા મુએશ્વર
પણ પોતાની સમક્ષ રણુ કરવા કેટિવસિંહને સ્વાતા કરી
પોતે કુમુમપુરમાં સ્વસતા સ્થ પનાથે જવું.

પ્રવેશ ૨ જો—જગેશ્વર શિવિરમાંથી બાનુમતી એરેને સહીસમક્ષ
સત સમ પુષ્ટ સ્થાનમાં કંપાણુનિહનું આગમન, રાણીનું
બાકંદ, કુમાર કુમુમને શોધતા પહોંચા અનેકા રાજા કનક

સિંદુનું પણ આગમન, કુમારને શોધી નિર્ભય રથાને મુકવા માટે વર કલ્યાણ સિંદુનું પ્રયાજ, અને વિધા કૃતિને માન આપના મહાનાજી કનકસિંદુનું વાણને અથડાવવા અને મુકાવે મન, બાદ તેની શોધ કરતાં કોટિસિંદુનું આવમન, તે દંભ્યાન કુમારને સ્વસ્થ કરી વાર કલ્યાણ સિંદુનું પણ અને રસામન સૈન્ય સાથે કોટિસિંદુને આવેલો જોઈ કલ્યાણ સિંદુને ઉપરનું કોટિવર્ણ, કોટિસિંદુને વચ્ચે વતંડાવાદ, બદલાવ વર કલ્યાણના કલોપીક વકાફારી, અને કોટિસિંદુની બાંધામા તેણે પહેલાંથી કમકર પ્રવારી, ટેનલો.

પ્રવેશ ૩ જો અકમસિંદુનું કાન—કુદનપુરના કોટિસિંદુ કાન વાલ અકમાસિંદુને નાં રિલેન્સ એ અપલા પડના પોતાના જોવાની માટેથી ફરીયાદ, અકમ અને સિંદુલજી વચ્ચેના વતંડાવાદ, અપલાના અપલ અક્ષુ બાણથી અકમ બેભોના અકમસિંદુની શ્રદ્ધે બંધાવ અને બાજી મુલત પર મુલતથી રાખેલી સિંદુલજીની ફરીવાદ.

પ્રવેશ ૪ થો અરુપય—બાલક કુમાર કુનિ સિંદુ સાથે અરુપયમાં જુલા પડેલી વૃન્દા દાસી બાંધક કરે છે. તે દંભ્યાન કોટિસિંદુ સંન્ય રથે નાં આવી તેની પસે આંની પ્રાપ્તિ કરે છે, અને કનકસિંદુને પક્ષ તથા પોતાના પક્ષમાં આવવા અનેક પ્રકારે સમજાવે છે. વૃન્દા એકની બે ન સ્વાધી તેને કેદ કરી લઈ જાય છે.

પ્રવેશ ૫ થો અરુપય—બનધેર અરુપયમાં પદમુત થએલા, રાજ્ય, રાણી, કમના જુરી કદાણી, રાજદાથી કલ્યાણ સિંદુનું રાણી સાથે કાલ નિર્ભય સ્થાનમાં પ્રસ્થાન-કેસરનું જાણને શોધતાં

શોધતાં આગમન-જેને 'અપ્પુ' પુનર્મિલન, ઉભય વચ્ચે
 અલગ-કારક સંવાદ-બાંઝી બીધલું : અપ્પામ-દરમ્યાન દોરોની
 સ્થિતિમાં બાલુમતનું આગમન-આંખી દોર વચ્ચે પુનઃ
 અપ્પુ સંધ્યાએ બીજી બાલુમતી કુમાર કુમરસોદનું માતાની
 મદદે આગમન-કુમરદાર કેસરી, અને કેસરીદાર કુમર
 સંવાદ. ટેન્સો.

પ્રવેશ ૬ ટે—કોટે ચડેલા કોઈક-કોઈકને જોઈ નખત વચ્ચેથી અપ્પા
 સાથે સમાધાન કરવા માટે અપ્પા મદદે આગમન-કુમર-
 કેસરીના પ્રધુવ મીલનનો નારક પ્રવાસ--અને (સૌરે અપ્પ
 વેશો અંતર મુલામગળાનો રામ, પ્રિયા--પોપટનો અંતરિક
 ઉત્કંઠાસોદનની મુખાંકનો પુનઃ જાહેર રમકંઠ, દરીવી
 સોદલ, અપ્પા વચ્ચે જાહેરો અંમ.

પ્રવેશ ૭ મે—વિરામપુરમાં કલ્યાણ-કોઈકને મકાન-અપરમા
 તાની મદદે જતાં જપ્પી અપ્પા કુમર કુમરસોદને આરામ
 માટે કોચનીને પોતાના નીવાસમાં સોંપી કલ્યાણસોદનું
 પુનઃ પોતાના રાજ રખીની સેવા માટે અપ્પેરપ્પ પ્રવાસ
 કુમારસોદના પિતૃમકતીનું સ્ત્રીકોષ પોતાણ, પ્રજાથી પ્રજાથી
 નીના પરિમ પ્રિમતી પરસ્પર વદાવ. બા. ક. કેસરીસોદનું
 અચાનક આગમન, કુમરકાના વીગત વચ્ચે પોતા પુત્રી
 વચ્ચે અપ્પુર મુદ્દ અને જો પ્રિયા પંખાને કુદ કેસરી
 બારી પહોંચતી અપ્પુને જોઈ નખત

અંક બીજો સમાપ્ત.

અંક ૩ બો.

અવેશ ૧ હો અરુણ—બનવેર અરુણમાં રાણી જાનુમતિનો
હૃદયરેદક વલાપ-રાજા કનકસીંહ બને રાણી બને બેભાન
રાજા રાણીની એ ભાવયુ પરિચિતી પર વીર કલ્યાણસીંહનો
દરબારમાં પોકાર—બને,

“દસાના દોરે દરેણુ દુઃશા એ દુઃખનો દર થો,
ખરે મૃત્યુ બૂમમાં છે કસેટી કજ એ રસિયો,
કંઈ આનંદ મંગલને કંઈ વરસાદ અશુનો,
હસે છે કોક વ્યકતી ત્યાં રહે છે કોઈ વ્યવતીઆઃ—”

દસાના દાડણુ દોરે સંજાધી અસરકારક દિદગાર-સીપાઈદારા
કુસુમ-કળા કેદ થયાના મળેલા સમાચાર, ખાદ રાણીને
નાર્ભય કુસુમ-કળા કેદ થયાના મળેલા સમાચાર, ખાદ
રાણીને નાર્ભય રથાનમાં સેવા સુશ્રુષા માટે કલ્યાણ સહજનય
છે. તે દરમ્યાન બેભાન થએલા રાજા કનકસીંહના દાયમથી
હયાંબાર છીનવી લઈ કૈલેશ્વરીના તથા કુસીંહ કુટુંબતાથી
વંત કેદ કરી રાજ જાય છે.

અવેશ ૨ બો હોરવાલ અકુમરીઈનું |દયાનખાનું-ઝોડીસના
કા ડોળેથી કંટાળેલા અકુમરીઈનું પાવાળા પર રમખાણુ-
શરણીતાનમાં મુલ્તનાન-નાયકાએ સાથે નચાવેલા નાયમાન,
અપલાએ આવી અચાવેલા અપલ અશુખાણુ સીંહ અપલાના
કરેલા હસ્ત મેલાવનું કૈન્સપાણુ—”

અવેશ ૩ બો દેશ રી સુવન—કેલા કેટી કુર કાંથી કૈલેશ્વરને
થતો અતરંગ પક્ષાત્પ, દેશરીએ તેને કરેલી કેદ, કુસુમ

કુપારને કેશરીના હુકમથી દેહાંત દંડની સજા. કસાવતી અને
મહા હામીને દેહાંત દંડની સજા તથા નનારા કુપાર કર્તા
સોંદને મૃત્યુવર પટકાના મારતા ભાગીરથી રાણી મે કરેલો
જમાવ.— ટબલો.

પ્રવેશ ૪ થો જંગલ—પાદ સોપાઇઓ કુમ્મ કુમાને મારવા
લાવે છે તે દરમ્યાન સાધુના લીલાસમાં વીર કથાઓ
આવી પહોંચી ઉપદેશના પ્રયંત મારથી તેમની મની ફેરવી
નાખે છે. સેતાનોનું સાધુઓના શ્વપાં પરીવર્તન થાય છે.

હજારોનાં મળાં રેંસી, પ્રાંચી પેચનાં પેળી,

કલવ નીરોળી કરી, જળી એ નોકરી કરી—૧

ભુજ દત્ત પ્રાણની પરવા, કરી જદાએ અમે મરવા,
છતાં માલીક મે પરવા, જળી એ નોકરી કરી—૨

કરી પ્રાણાકુળી રહીએ, કદર જ્યાં થય ના કંઈએ,

નીરંતર રોડણું રહીએ, જળી એ નોકરી કરી.—૩

પરાંતીન પીંજર પડીએ, પરીણમે રહી રહી મે,

ખુળી ચન્ન તિરે વીયરીએ, જળી એ નોકરી કરી.—૪

વમેરે સન્દેશી એવી અભાચારની નોકરી નહિ કરવા સખ્ત
પ્રતીજ્ઞા લે છે. કથાઓમાં તેઓને તથા કુપારને બધું કનક
સોંદને મુક્ત કરાવવા રવાના થાય છે.

હિરાની બની પુત્રને શોધતી બાળુમીને ભાગીરથી સાથે
મેળાવ થાય છે. પાદ કળા તથા પૂંડને બધા માંગ્યો મારવા
માવતા ભાગીરથી સવને બાળાવી બધા જાય છે.

પ્રવેશ ૫ માં બેલખાનું—ઉન્મત્ત દિવાના દશમાં બેલખાનામાં
કનકસોંદના દશા અને સમયની બદલીદારી સંજયી સમજાવ

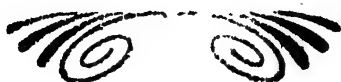
હિદ્દગાર, કેશરીને। પદ સંચાર, - કનક-કેશરી વચ્ચેના અંતીમ સંવાદ, કેશરી કનકને પોતાનું મસ્તક નમાવી શરણે થવા દરજ પાડે છે. ત્યારે કનકસીંહ “એક અવાનાશી સીવાય અન્ય રાષ્ટ્રને પણ કનકસીંહનું મસ્તક નમશેજ નહીં” એવો જવાબ વાળે છે. જેથી ગુરુએ થઇ કેશરી તેને એકથઇ કતલ કરવાને કુરસીદને હુકમ કરે છે દરમ્યાન કુસુમ-કન્યાશુર્કીદ વચ્ચે આવી પહોંચી કેશરીને કેદ કરે છે. ટેબલો.

પ્રવેશ ૬ ડો અપહ્વાનું મઠાન—કીશોરની રાહ જોતી કુંતલાના વિરહોદ્દગાર-કીશોર-કુંતલાનો રમુજ પ્રણય મીલાપ-ગપગેઝેટ વાંચતાં વાંચતાં સીંહલજીનું આગમન તે દ્વારા પિતાના મરણનું કીશોરને પીછાણ-પીતા પાછળ પ્રાણ વીસર્જન કરતો કીશોર અને કીશોર પાછળ પ્રાર્થાપણ કરતી કુંતલાને જોઇ અપહ્વાને થ એલી મનરામણ-ચમરાક સીંહલજી એક મુક્તિ અજમાવી. કીશોર કુંતલાના પ્રણય બચાવે છે. અને ઉભાયના હસ્તમીલાપ સાથે સીંહલજીનું “દતિત્રીનાટ્ય પુરાણોનું પારાયણ સમાપ્ત થાય છે.

પ્રવેશ ૭ મો રાજદરબાર—કુમાર કુસુમસીંહને રાજ્યાસનપર બેસાડી પ્રજાજનેને રાજ પ્રજાની દરજ રહમજોની, આ અસા સંસારથી કંટાળેલો કનકસીંહ સન્યાસ લઇ જવા નીકળે છે કુસુમ કુમાર રોડીએનો ન્યાય ચતા સુધી તેને રોકે છે પોતાની હાજરીમાં કુસુમ કેદીએનો ન્યાય કરે છે કેટીવ્યસીંહને દેહાંત દંડની સજા દરમાવવામાં આવતા તેના અંતઃકરણના અપાર પશ્ચાત્તાપના શબ્દો સાથે ણાવતી રજુ થાય છે. અને પ્રાણેશને વીનવી પોતાની સજાની ક્ષમા અ-

પાવે છે. બાદ કેશરીને કારાગરની સજા ફરમાવતાં તે અકાંઠારી રાજા કદાર ખામ્મ આત્મધાત કરી મરવા તપ્પાર થાય છે. ફરમ્યાન તેના પીતાનું રૂપ અંતરિક્ષે જણાવતાં તેના પ્રભાવે કેશરીને પોતાના કૃત કાર્યોનું બાન થવાથી અપાર પથાત્તાપ સાથે પિતાની અસહમતી ટાળવા માટે કુમાર કીરતીસીંહને પોતાની કુંદનપુરની માદી સોંપી મોટા બાધ કનકસીંહ સાથે નિમિષારણ્યમાં તપ આરંભવા નિશ્ચય કરે છે. ફરમ્યાન બાગીરથી, બાનુમતિ તથા કુમાર કીરતીસીંહને અને વંદા દાસી સાથે હાજર થાય છે તેમને જોઇ સર્વના અંતરમાં હર્ષ થાય છે બાદ પ્રધાન કૈટિલ્યસીંહ પણ બલિષ્ઠનું જીવન પ્રજા ભક્તીમાં ગાળવાની ઇચ્છાથી કુસુમ કુમારના હસ્તમાં કુમારી કળાવતીનો હસ્ત સોંપી વનવાસી સંન્યાસી થવા તૈયાર થાય છે. કલ્યાણસીંહને તેની સેવાની કદર કરી મુખ્ય પ્રધાન પદ તથા વંદાના વંશજોને રાજા તિલકની સત્તા સોંપવા સાથે કુસુમ કળાના હસ્ત મેળાપ સાથે અમારા આ નાટ્ય પ્રયોગની સમાપ્તિ થાય છે.

શાન્તિ !   શાન્તિ !   શાન્તિ !

કનક-કેશરી નાટકના મુખ્ય પાત્રો.

પુરુષ પાત્રો

કનકસિંહ... કુસુમપુરના મહારાજ.

કુસુમામંદ... કનકસિંહની જુની રાણીને કુમાર; કુસુમપુરનો મુખ્ય મંત્રી.

હીતિસિંહ... કનકસિંહની નવી રાણીને કુમાર.

કેશરીસિંહ... કુંદનપુરનો રાજા, કનકસિંહનો સગા ભાઈ.

દૌલતચંદ... કુસુમપુરનો મુખ્ય મંત્રી.

કલ્યાણસિંહ... કનકસિંહનો વફાદાર સરદાર.

કુરસિંહ... કુંદનપુરનો પ્રધાન.

કેશીર... કુંદનપુરનો પ્રધાન.

અકબરસિંહ... કુંદનપુરનો એકદમ કોટવાલ.

સીંહસિંહ... કુંદનપુરનો નિવાસી, એક પૈસાદાર અવાસ અવળી.

રૂઝવણી... બનેલો નરહી સુધારાનો સાથી પાછળથી.

અપભાનો મજેલો પતિ.

સ્ત્રી પાત્રો

સાલુમતિ... કનકસિંહની નવી રાણી, કુમાર હીતિસિંહની સગી માતા.

સામીદથી... કેશરીસિંહની રાણી.

કુસુમવતી... દૌલતચંદની કુમારી, અને કુસુમકુમારની પ્રણયિની.

અપભા... એક વિધવા અવાસી, પાછળથી બનેલી સિંહસિંહની સગી.

કુંતલા... અપભાની વિદુષી કન્યા.

તદુપરાંત-સાહેલીઓ કંબનીયો નામકાઓ વિગેરે.

૨૨૦ :-- કુસુમપુર, કુંદનપુર, વિરામપુર નૌમપારણ અને તેની.

નિકટનો પ્રદેશ.

કનક-કેશરી નાટકનાં ગાયનો.

નાન્દી-મંગળાચરણ

૧

બાળાઓ—

વંદુ વિમળ વિશ્વાનાથ

જયશ્રીનાથ, જયલલાલ, ગણવંશ પરશુરામ

ન્યારી ન્યારી કૃતિ નીરખી સ્થ.મ.....વંદુ

નજ, નમ, નહ, નક્ષત્ર નમ

વિશ્વ વાંધિ વિમળનાથ

અમર અમર હર જયધર હર હર પ્યારા અભિરામ...વંદુ

કંચનીઓ—

૨

નીરે નીધપમ પધમમ પડે મરે રેમ ધધનીમ

પધમમ પડે મરે નીસા.....

સાનીધનીરે સાનીધનીરે મપરે મપ

ધનીધપમરે સાનીસા

તનન તનન દીમ નાદીર દીર દીમ દીમ દીમ નત નત નન વન

દારે દારે દીમધે તનનનધે તન જાલી લીલીમ

કાતિ કમલ પ્રકુલ રહો યાવતઅદ દીવા કરી.

નેક ટેક વૃષવર સકિત દિન પ્રાતદિન દ્વિગુણીરો.

મેતીર કાટ તકતા કહાં મેમે દીન નય ધેલા મીન તરાનજી.

દીના કીદીત મેતીર રહતક તકીટધ—(૨)

બાળુમતિ—

૩

પિયુષ પ્રાણ પ્યારા પધાર્યા પ્રેમાળ

અંતરના માલ રસિક રસીયા રસાળ.....પિયુષ

વસંત વિકાસ્યે ંહાલા ચિરહી વિહરીયા
 આવો હવાતા, હેતે હિંચોળું હું લાલ...પિયુષ
 કમની ચિરહની કહું કંઈ વર્ણવી
 પ્રભુમુ પાયે પડું પ્રિતમજી લાલ...પિયુષ

કનક ભોનુ—

૪

કનક—"શાણી તું મ્હારી છે પ્યારી સુખકારી સન્નારી
 ગેરી ગુણુશાણી ગુલગર
 ભાનુ—"છોડોજી હાય મુજ સાથ તજો એવી વાત
 ખીજીને જતાવો પ્યાર..."શાણી

કનક—"ના રીસાવો શાણી આવો."

ભાનુ—"દુર જાઓ ના સતાવો."

કનક—"શાણી સુજાણી માનિની માન"

ભાનુ—"હું ન જાવો.....શાણી"

ભાનુ—"જાઓ જીવન મેન મુંઝાયે
 છોડી દો મયકાશે ખાંચે"

કનક—"જાઓ જીવન મન મુંઝાયે
 તો ન પડશે ફરીથી પાંચે."

ભાનુ—"ના જાઓ જીઆવો, રીઝાવો મનાવો
 આતમદાર દીલદાર..."શાણી

ચપલા—

૫

હારે કાને કહેલી વિધવાની આવી વિપતિ
 વિધવાની વિપતિ વિધવાને વિપતી.....હારે કાને
 વિધવા વનિતા વિહારી વિનાની
 સ્વમિ વિનાની ખાલી જીંદગાની.....હારે કાને

સંસારના સુખ વૈભવ સંપત્તિ

વિધવા સ્ત્રીને મન હોળી સગમતી.....હારિ કોને०

અપભ્રંશ—

૬

“ ચિત્ત ચોર છે ચકોર સહુણાજી સમળા

લટકાળજી વાહ હોરી વાલજી

કરી કુંતલાનું કામ બહેલા વળજો વિનામ ”

શિંહલજી—“ રસીલી રામા બોળી બામા કારી કટાક્ષની તે

મારી કટરીયાં, અહા પ્યારી મારી કટરીયાં

કંચનીઓ—

૭

જરાએ જરમવાનીસે પયાપય જામ જર જરવે

તેરે કુરખાન અયસાદી નશીમેં મરત કર કરવે

પીલાકર મય જુલા દેગ હમ દીલસે ગમદો આલમ કે

તેરે કદમે પેંસાકોનીંદ કયું કર સગક ધર ધરવે

જરામે નાખરી તારીંદ કયા હે હમસે અયકામીલ

મીટાકર જો ગમીકો શાહ માની દીલમેં જર જરવે

કેશરી—

૮

સમશેરો ચમકવી સ્થનરને હંફાવી જીતી સંગ્રામ

શયુ જરમાં રયુ રથજમાં અતિજમાં સર્વેના મુકારી માન

સત્તુ જળને બધ સલ નમવો જાતીમ જુદમ જમાવો જમાવો

જહાદુરી જળથી જતનાવો પુરી કરી ખુશરી

સંઘિ આ સારી ખુજવી જારી જીતો સંગ્રામ

કળાવતી—

૯

મનહર મુદહર મધુરી મીટ માંડી નેત્રો તારયા

પ્રિય પ્રાણુ તોય ન આવ્યા

વિઠ્ઠી વિપદ પળ જુમ સમ જાયે
 અંતર પ્રિય વીજ અતિ મહારાયે
 તનમાં મામાં લાગી લાલ દામ પ્રજાને કામા...પિયુ-
 સગદ ચદ્રિકા સુદામ શુભ કેવી ખીલી
 વળી વનચટિકામાં જુસામતા કેવી ખીલી
 કળો કુમળી કુસુમની કાન્તિવાળો કેવી ખીલી
 મુદ્દ વૈવનની બહાર તેરી ખીલી-વિરહી વિપદ

કળાને સાહેલીઓ - ૧૦

સા-“વાહ વાહ નાનકડી નાજુક નાર

સરમાતી ના ચાલી આ સાહેલી ”

ક-“જાઓ સતારો નાદ નાદક બનાવો

જાણી જાણી દગા અકિંથી વહેતી”

સા-“આવે રસીક વર જો અલમેલી

મીઠ માંડી નહીં જ્યાં મદ બેલી”

ક-“પત્થર પ્રતિમા સમી જણાઓ

નાદક સાને રૂઢને બનાવો ”

સા-“જાણી રંગીની રસીલી કમીલી”

ક-“દગા સાને બનાવો સ માંડી”...વાહ વાહ

કુસુમ -

૧૧

પ્રાણથી પ્યારી, સરસસારી, મુદ્દુમુશી,

જમરે જડી મધ, જડી મધ દા—”

કળા—“અલમેલા ખામ આવો, રસીલા જી રીઝાવો

મીઠો અલમેલી મીલાવો, ઉમિં અંતરની જાણાવો

સ્વાતિક જગ વિજુ ચતક જગમ કું તવપું છું

પ્રિય પ્રાણ વિના—”

કુટ—“કુગ્ગાન સદા નિજ પ્રાણુ કરે,
પ્રણામ પ્રણામિની પરજ મરે”

કુંતલા— ૧૨

જન્મ જોખનનો જલ્દીમ જમાવું કું

મન મોહનને માનથી મનવું કું

ધારા પખાણ પ્રેમ પિંજરે પુરી દઉં

મારી નયન બાણ એ અજણાને તિપી દઉં

કુહું કું કુલ પું ડોહાવું ચૈવનનો ખદાર કું—જન્મ

કુંતલા— ૧૩

મળાજો જરૂર માણશું મોરન મારા

પ્રેમી પખાણ પ્રેમ કુંજમાં ધારા.....મળાજો

આનંદ આનંદ આજ અનિ મહાર

પ્રેમ અમૃત રસ રેલાંએ ધારા—”

કિશોર—દોહાવી દાલને લેગી તું લલનાર

ધારી પાંખણી તેં પ્રેમબાણ માર્યા” મળાજો

૧૪

અપલા—જેટ આકેટ મમાર, ચાલ સુગંગા ચમાર;

બબીચર કરનારને ધિક્કાર છે,

સીંદુલ— ‘આમ એમ જેન્ટલમેન વધા બોલે છે તેણ,

લયબલ કેસ કેરે જનાર છે.....જેટ—

સરત સુંદર છે, બહા વાર નર છે, ”

અપલા—“શું શું તું નર છે ? નાના ખચ્ચર છે.

શુરા કામી કુકર્મી—પાંખાર છે

સીંદ—“બંદા તારા મામાના સરદાર છે ”...જેટ.

કેશરીને તેનું કૈ-ય— ૧૫

હાં જંગી રોગ શત્રુને ચોરસ ઘેરા
ભરકને આમળયા પેઠે પાલીને સમામે કરને જો
અમશેરા જોરદાર અમકાવે તેજદર
કુરખતનો કારભાર મોકલે આકાર—હાં જંગી
દેખાડો જોર કહુ પો જોર જોર
કરમાવી શત્રુ દોર જમાવે જંગી જોર—હાં જંગી
અંક પાંડો સમાપ્ત

અંક બીજો.

આદ્યમતી

૧૬

અવકર અવગ્ય બીતિ પ્રક બાસે
રાજા નિવાસી થમ કુ વનવસી
થવ શુન્ય આ હરથ દુઃખથી તરણ
વિધિએ દસા કીધા થયા શુભ નવારા
વિપતિઓ સહ કરારે ટોળે
જીવન ખાઈ કામે પ્રિયસૂત વિચ્છ દહે—

અવકર—

૧૭

કેશરી પ્રાપ્તિ શુભની જ્યાં ત્યાં પણ દુઃખની થઈ
વિવંદોતસવ થતા જ્યાં ત્યાં જ્યાં પુત્રુની થઈ
આવતી આહત વાર મરદપર
નામરો પર આહત ક્યાંથી
બીજા ખરાબી કબીર ના ૭૫૨
કંજુલ જન પર જહેમત ક્યાંથી

મહાજી ભને છે ચંદ્ર સુરજથી

તારથીઓની સહિતજ આંધી ।

૧૮

મહાજી—તું આંધી દાડી લાસાની, મુખજ દીવજર જની
પહીલે મીસજીજી મુતે કળા મહેરયાની...મુંખજી.

મપલા—તું આંધી દાડો સોહેલો બેકુમી મન માલ્યો
જહેગે અધર રાગેલો તો નાવન્યા કુઝાની...મુંખજી.

મહાજી—કગમીધજીજી જાત મુખે આંધી તુમજીતલ

મપલા—હાલેયા વધ આંહાત મુખે ન કંતું હેરાની...મુંખજી.
વંદા

૧૯

રવકું રાતડીન રાત તિજી દયા ધર કિરતાર કુપા કર

અટકું જાવાનક જાવજરે જૂવર દયા ધર—કિરતાર

જ માસનું અંતાન છે આ હાથ નજર ધર—કિરતાર

અમું પું અદાવરી જની કું કંદરે કંદર—કિરતાર.

મેળાવ મહારાજને મધવેલ માવાર—કિરતાર.

મપાલુ—

૨૦

મેળાવો કેહ માવાળુરે મારો જામ,

જાણુડાને નીરખે નવન રવા ।

હાથ કેને કું સજાવું રે સુરા હાથ—મેળાવો.

રિમ્મન દો ના રહ દેવું ફાટી જાય.

આફત આ રહેતાં અરે, ત કું તાસી જાય

ક્યાં શોધુ । ક્યાં પામું રે મારો જા.જ—મેળાવો.

કુંતકા—

૨૧

મીઃ કીધી છોડી પ્રજા પ્યાન, નવના તારા,

વારી જાહે જીવન મુજ પ્રાણ,

કાજા શોખીલા દયામ મારા—મીઃ

કિશોર—“દીપકશી દીપતી દારા હું પતંગ પ્રાણી છું.

પ્રિયા તું બચાવી ને હું કુરંગ પ્રાણી છું

કુંતલા—નહિજ નાથ તમે નરનર હું નારી છું.

પ્રભુસમ પ્રભુ તમે પામર હું નારી છું

વાહજ દીપદાર વાહ વાહ—

કિશોર—મંડુરા મૂંઝી તું હું પતંગ પ્રાણી છું.

દેવી તું દેવીદાતા હું મનુજ પ્રાણી છું

કુંતલા—પિયુ પોપટ તમે પ્રિય પ્રાણી યુરી નારી છું

દયાના દેવ તમે એ દેવતી હું નારી છું.

કિશોર—વાહજ ગુણજાર વાહવાહ—હીં

કળા—

૨૨

જીવન વિશ્રામ હ્યો, એવી રાગી વાત વિસારી

કહી સુખ તો કહા દુઃખ છે, ચિરંચીતી કૃતિ ન્યારી

કુન્—કળા પ્યારો પ્રિય મારો ખરે વ્યારો કળા ન્યારો

મૃદુ મુત્તર મનોહારો મને ગીતો તે આમારો

કળા—ન બોલો નાથ એ વેગે બોલમની હું દાસી છું

પ્રભુ પ્રિય પ્રાણ મદરા આ પ્રભુની હું ઉપાસી છું

અંક ત્રીજો.

કલક—

૨૩

પ્યાગી પ્રમદાને પ્રભુજ અચાવોરે

સતજી સતીને નહિ સતવેરે—પ્યાગી

ચંદ્રદત્તી ચંદ્ર-ન ચનુરાને પ્રભુ અચાવોરે

સુહરી સુખગા સાત અગા! પ્રિયપાતેલી છે અતિ પ્યારી

આરાંબના—

૨૪

અજકે અજબ મુવટ ઇંધા સાલ ઇંધા આશુ' ઉમેદ્યુ
અલાહ મંજ હી આહીન...અજકે.
મીઠા કામલ લાલ લહીયો પરિપ્રે આયણુ
કાગલ ચવિયો.

ખીર ખંડ્યુ' ક્યો વેધા રાતવંધા આશુ' ઉમેદ્યુ
અલાહજ આહી...અનેક.

હીનત રકનતે રત થાચે રાજિ ધરત
દુદને તે હરી આધોરાજિ

સુરસંખ્યો ક્યો વેધા રાત વેધા આશુ'
ઉમેદ્યુ' અલ.હ મંજ આહીન.

સિંહ-ચપલા—

૨૫

ચાહે. ચાહે. રસીક રમાનર પુણુ' પાવ તમંગ
માસ સરનાં રાજ હંસ થઇ મુન્તા ફળને ચરશે
દેવ હૃદય રસનાં મહા-—ચલે.૦

સીં-ધન્ય દીવસ છે આજ અમારો

ચ-પ્રેમા પતિ અજળાને તારો

સેવા સ્વીકારીને પાપ નિવારો

સીં-નારદિન ચાહુ પ્રાણ—ચાહે.૦

હુકેસરી—

૨૬

આજ-મધ નિપતિએ વણમાઇ

કમ' મતિ મહારી ન્યારો ન્યારી પ્યારી પ્યારી

છગ બળયા કીધીજ સવ.હ

હરના ઉમેદ પુરી કાધી ફળબળમા

જીનિ; દીખી, કહિત, ને થી મળી મહ અમાવ
વિજયની વધાઈ—માન ૦

કુમુદ—

૨૭

હસા થઈ જા શી પ્રજા મહારી
અલગ થઈ અલગેલી પ્યારી
કળા થઈ ગઈ ર શીથી ન્યારી
થયો કુર આમ વિધી શું કામ ?
વિધાના તુજ કૃતિ છે ન્યારી થઈ ખવારી...હસા
જમવર જમવર તું છે પાતક ટાળક સૌનો
મુજ પર કર દયા, નિહુવર કરતું મયા, દીનદાસ જા
વિશ્વનાર, વિશ્વધાર, વિશ્વમાં વસી રહેનાર...હસા

શાવ—

૨૮

ક્યાં મળે પ્રાણ જીવન પ્યાન
ધરણીએ સુન ક્યાં છે મહાન
પ્રજા ભક્ત વતસલ કાં નિરદ યુદ્ધ
પદ ધર્મ પુરધર કાં ધર્મ યુદ્ધ
રનામી સુત રેળાવો મહારા—ક્યાં

કનક—

૨૯

જીવન પલટાઈ જવાનું ખરે જાંતે ખરી જાણું
એથી મહેતર છે આખર કે લલાટમાં મરી જાણું
કમેવર ખાડથી નિજાણું ખરેખર ખાડ ચાવાણું
વિરાગી રાગી કે ભોગી ભલા જીવને જાણું
દેશભિમા પ્રજાજીવે ખરેખર દોળીમાં જાણું
દીલી કાળી લઈ કરણું જાણું એથી આંધક મરણું

કુંતલા-ઠોડા ઠોડા પિયુજ કર ઠોડા

સરમાવો ના ભોળી નાર

કિં-“અભણેલી રંગભાંગી તું છે પદારી”

કું-“એ પારી તિલનમારી ઠોડોજ દાસદારો

વિગ્નસી, ફદારી, લાલજી, ભાંગી-ઠોડા-

કિં-મીઠી મૂર્તિ આ તદ્દાર દસી ગઈ દીનમાં

વસી તન મનમાં”

કું-“તન જતિ હલકાય મન મલકાય અંતર માંજ

કંઈ કંઈ થાય, મદન વ્યથાય—ઠોડોજ

શીલકાવપત્તા અમે કિશોર કુંતલા ૩૨

મધ ગઈ સકેની સારી થાતી મટી બરમટી

આનો બની આપાદી ઠંજા પુરા થઈ છે આજ

હીઠ જોડી મળા દા પ્રણય કળા ખાલી

નાચો માવો આવો ધુમ મચાવો ને આપસમાં આજ

સહે—

વિનય જય જય તિમે વન્યો

ક્ષત્રિ કુળ માતંડ પ્રગટ્યો

શીવલિ શીકાર કરજ્યો

કિરતાર, પાલનદાર, ગુણઆચાર, સૌ મુખ સારણ

વૃહીજયોતિ, તું વિહૃતિ વિશ્વમૂર્તિ પ્રાણપ્રાર

અર્ધ સક્ષી સૌથી નારા—(વન્ય)

શાન્તિ:

શાન્તિ:

શાન્તિ:

જાહેર ખબર.

અમારી કંપનીના નીચલા નાટકોના ગાયનોની
ચોપડીઓ જ્યાં અમારો મુકામ હશે ત્યાંથી રોકડી
કિંમતે મંગાવ્યાથી મળશે.

ચોપડીનું નામ કિંમત.

બિલ્વમંગળ ઉદ્દેશ સૂરદાસ

૦-૩-૮

શ્રી ભક્તિવિજય

૦-૩-૮

સુરેખા હરણ ...

૦-૩-૮

નાગર ભક્ત ...

૦-૩-૮

નીલમ માણિક ...

૦-૩-૮

યોગકન્યા ...

૦-૩-૮

મનહરમેના ...

૦-૦-૦

મહામેતા-કાદમ્બરી

૦-૩-૮

જોહરે શમશીર

૦-૩-૮

શ્રી જયમતી ...

૦-૩-૮

ઉર્વશી-પુરુષ

૦-૩-૮

ચોપડીનું નામ કિંમત.

માતૃપીતૃ ભક્ત પુરુષીક

૦-૩-૮

વિશ્વ પ્રેમીકલાપી

૦-૩-૮

અજય લક્ષ્મી ...

૦-૩-૮

પીપાલગત ...

૦-૩-૮

હાથલ પંમણી

૦-૩-૮

જેસલ તોરણ ...

૦-૩-૮

ખી ખલ બાદશાહ

૦-૩-૮

પ્રવિણ સાગર ...

૦-૩-૮

રાજ લલા ...

૦-૩-૮

મહાગાજ શાંતનુ

૦-૩-૮

માલવિકા-પ્રેમિક

૦-૩-૮

સ્વામીભક્ત સામાન્ય યાને

૦-૩-૮

વીર દુર્ગાદાસ ...

૦-૩-૮

વિહલદાસ હેમજીભાઈ ભાવનગરવાળા.

શ્રી વિ. ના. ના. સમાજ.

